

نفوذ ایران در پیمان‌های منطقه‌ای

عهد و پیمان

اتحادهای منطقه‌ای به فراموشی سپرده شده‌اند، در حالی که می‌توانند زمینه ساز حضور پررنگ کشورها در عرصه اقتصاد و سیاست باشند.

اکو برای ایران

بزرگترین کارتل نفتی جهان یعنی اُپک (OPEC)، نقش بسزایی در اتخاذ سیاست‌های اقتصادی امروز منطقه و جهان ایفا می‌کند. رسالت اُپک که بر پایه تضمین برگشت سرمایه کشورهای عضو آن تبیین شده است، وظایف دیگری همچون تأمین درآمد ثابت برای کشورهای تولیدکننده نفت و همچنین تأمین نفت مصرفی کشورهای جهان را به نحوی کارآمد در اساسنامه خود دارد. البته مورد آخر در جریان بحران نفتی سال ۱۹۷۳ کمی کم‌رنگ شد. پس از جنگی که میان اعراب و رژیم صهیونیستی صورت پذیرفت، کشورهای عرب صادرکننده نفت، به دلیل آن که در این جنگ غربی‌ها

پیمان همکاری شانگهای از دیگر پیمان‌های مهم منطقه است که چین و روسیه از مهمترین اعضای آن به شمار می‌روند. این پیمان که برای افزایش امنیت مرزهای مابین چین و شوروی سابق به وجود آمد، از پیمان‌هایی به حساب می‌آید که در جهت انتقاد به سیاست‌های قدرت طلبانه آمریکا در جهان شکل گرفت. در آن زمان چین و روسیه، روابط گسترده‌ای با آمریکا نداشتند. در حال حاضر، روابط این دو کشور با آمریکا به طرز قابل چشمگیری افزایش یافته است. این مسأله بدان جهت اهمیت دارد که دیگر کشورمان - به عنوان عضو ناظر این پیمان - نمی‌تواند اتکایی مطلوب به کشورهای روسیه و چین داشته باشد. این مسأله بر موقعیت سیاسی ایران در جهان تأثیر می‌گذارد. در حال حاضر، علاوه بر دو کشور چین و روسیه، قزاقستان، قرقیزستان، تاجیکستان و ازبکستان هم از اعضای پیمان شانگهای به شمار می‌روند. همچنین پاکستان در کنار ایران، از اعضای ناظر این پیمان محسوب می‌شوند. افزایش سطح مبادلات بازرگانی، دستاوردهای تسهیل سرمایه برای پروژه‌های مشترک سازمان و همکاری‌های فرهنگی از مهمترین فواید عضویت در این پیمان محسوب می‌شوند.

پیمان D8

پیمان ۸ کشور اسلامی در حال توسعه معروف به D8 از دیگر پیمان‌های مهم منطقه/فرمانطقه به شمار می‌رود که کشورمان ایران در آن حضور دارد. گروه D8 بر مبنای توسعه و تقویت همکاری‌های اقتصادی کشورهای عضو این سازمان بنا شده است. در حال حاضر، کشورهای اندونزی و ترکیه از مهمترین اعضای این پیمان هستند که به ترتیب با بهره‌مندی از میزان محصول ناخالص داخلی به شاخص قدرت خرید ۹۶۲

حامی رژیم صهیونیستی بودند، نقش اُپک را از یک کارتل نفتی به یک قدرت سیاسی تبدیل کردند، به طوری که با اقدامات گسترده خود، قیمت نفت خام در اواخر دهه ۷۰ میلادی از ۹/۱ به ۴۱/۱ دلار رسید. این مسأله بحران عظیمی را در عرصه تولید در سراسر جهان پدید آورد. در حال حاضر، رقمی بیش از ۶۰ درصد ذخایر اثبات شده نفت خام جهان در منطقه

اقتصادی شرق آسیا دارد، در کنار ترکیه که دروازه اتصال ایران به غرب محسوب می‌شود، می‌تواند نقش تأثیر گذاری در توسعه اهداف اقتصادی این سازمان داشته باشد. به علاوه، از آنجا که غیر از ترکیه، کشورهای صاحب قدرت خاصی در این سازمان عضو نیستند، کشورمان می‌تواند با توسعه روابط درون سازمانی، به گسترش صادرات خود همت گمارد و علاوه بر تقویت پشتوانه ارزی خود، نیم نگاهی هم به بازار خاورمیانه و به دنبال آن بازارهای جهانی داشته باشد.

عرب‌های خلیج فارس

شورای همکاری کشورهای خلیج فارس (GCC)، یکی از دیگر از پیمان‌های مهم منطقه به شمار می‌رود که کویت، بحرین، عربستان، قطر، امارات و عمان از اعضای آن هستند. گفتنی است عراق از اعضای سابق این سازمان به شمار می‌رفت که به دلیل جنگ با کویت از این پیمان اخراج شد. علاوه بر اهداف تجاری این گروه، رسیدن به واحد پولی مشترک، دیگر هدف مهم اقتصادی این پیمان به شمار می‌رود که تاکنون حاصل نشده است.

خلیج فارس قرار دارد و کشورهای عضو اُپک با بهره‌گیری از بازاری اقتصادی-سیاسی این سازمان، تأثیر بسزایی در حجم و ارزش تجارت جهان - اعم از نفتی و غیرنفتی - دارند.

آمارها به خوبی نشان می‌دهند که اگر چه در میزان ذخایر اثبات شده و تولید روزانه نفت خام همچنان رتبه دوم منطقه را دارا هستیم، اما در صادرات نفت خام، در رتبه چهارم منطقه قرار گرفته‌ایم. عدم بهره‌مندی از تکنولوژی روز دنیا، فقدان سرمایه گذاری‌های لازم و استمرار حضور بخش دولتی در پروژه‌های بالا دستی از مهمترین دلایل کسب این رتبه در تولید و صادرات نفت ایران به شمار می‌روند. یقیناً برای آن که بتوانیم از قدرت بیشتری در منطقه برخوردار باشیم، باید با واردات تکنولوژی، سهم بیشتری از صادرات نفتی منطقه و جهان را از آن خود نماییم و این مسأله را به خاطر داشته باشیم که سهم بیشتر در صادرات اُپک یعنی سهم بیشتر در قدرت سیاسی بزرگترین کارتل جهان.

نفت منطقه (۲۰۰۹)			
کشور	ذخایر اثبات شده	تولید روزانه	صادرات روزانه
عربستان	۲۵۹,۹۰۰	۸/۲	۶/۸
ایران	۱۳۷,۶۰۰	۳/۶	۲/۱
عراق	۱۱۵,۰۰۰	۲/۴	۱/۶
کویت	۱۰۱,۵۰۰	۲/۳	۲/۲
امارات	۹۷,۸۰۰	۳/۰	۲/۵
قزاقستان	۳۰,۰۰۰	۱/۴	۱/۰
قطر	۲۷,۱۹۰	۰/۸	۰/۶
الجزایر	۱۵,۱۵۰	۱/۳	۰/۸
آذربایجان	۷,۰۰۰	۰/۸	۰/۷
سودان	۶,۸۰۰	۰/۴	۰/۲
عمان	۴,۹۸۰	۰/۸	۰/۷
مصر	۴,۴۰۰	۰/۶	۰/۱
یمن	۳,۳۰۰	۰/۳	۰/۲
سوریه	۲,۵۰۰	۰/۳	۰/۱

استخراج: «اقتصاد ایران» از اداره اطلاعات انرژی آمریکا

کفه سنگین واردات

آسیب شناسی صادرات غیرنفتی ایران

درآمدهای منابع

زیرزمینی، همواره نیازهای مصرفی کشور را با نگاه واردات - و نه تولید داخل - مواجه کرده است.

نکته آن که این تراز

منفی بازرگانی به موازات افزایش صادرات کالا پدید آمده که نشان از رشد صعودی واردات کشور دارد. رشد بازارهای جهانی و افزایش شدت رقابت میان آنها که منجر به نوآوری در عرصه تولید می‌شود، ایران را تنها به یک وارد کننده صرف کالاهای خارجی بدل کرده است. علاوه بر بیماری وابستگی به نفت، موارد و مسایل دیگری هم در صحنه اقتصاد کشور وجود دارند که باعث شده‌اند امروز قدرتی در عرصه صادرات غیرنفتی نداشته باشیم. متأسفانه وضع قوانین نادرست و عدم حمایت‌های مناسب و بجا در عرصه تولید، راه را بر تولید کنندگان صادرات‌گرا تنگ کرده است. به عنوان مثال، روزگاری نه چندان دور کشورمان قدرت بلامنازع صادرات فرش دستباف در جهان بود، اما امروز شاهد حضور فرش چینی به جای ایرانی در بازارهای جهانی و منطقه‌ای هستیم.

عدم توجه به نیاز بازار، شاید دلیل دیگری باشد که قدرت صادراتی ایران را کاهش داده است. در جهان امروز، فروش بر مبنای تحقیق و توسعه، حرف اول را می‌زند، حال آن که چنین مسأله مهمی نه تنها در عرصه فروش ما که حتی در برنامه ریزی‌های اقتصادی کشور هم جایگاهی ندارد. صادرات ایران، بر مبنای نوآوری و سنجش نیاز بازار هدف در نظر گرفته نمی‌شود و تنها سهم و اعتبار قدیمی کشورمان در فروش برخی محصولات است که رقمی را در ترازنامه صادرات غیرنفتی ایران ثبت می‌نماید. فروش پسته و زعفران فلّه‌ای - البته آن هم به واسطه‌ها - نمونه بارزی از این مقوله است. باید روش‌های تجاری خود را بر مبنای علم پیاده سازی نماییم و از طریق خلق ایده‌های جدید، نوآوری و ابتکار، تولید کالاهای جدید را در دستور کار قرار دهیم تا بتوانیم حرفی برای گفتن در تجارت منطقه داشته باشیم و یادمان باشد که روزی نفت تمام خواهد شد.

بدون شک دستیابی به قدرت برتر منطقه و جهان، تنها زمانی حاصل خواهد شد که رقابتی پیش روی خود را پشت سر گذارده باشیم و چه بهتر که با توسعه تجارت منطقه‌ای - که پیمان‌های این چنینی راه آن را تسهیل کرده‌اند - سطح تولید و صادرات خود را افزایش داده و در نتیجه به قطب اول اقتصادی و به تبع آن سیاسی منطقه تبدیل شویم. ■

هزار و ۴۷۱ میلیون دلار و ۸۸۰ هزار و ۶۱ میلیون دلار، مهمترین قدرتهای D8، پیش از کشورمان محسوب می‌شوند. حمایت گسترده از سرمایه گذار خارجی و بهره مندی از صادرات نفتی و گازی در کنار صنایع رو به رشد اندونزی از مهمترین دلایل رشد اقتصادی این کشور به حساب می‌آیند که اکنون در کنار ترکیه جایگاهی بهتر از ایران را در رده بندی اقتصادی جهان به دست آورده است.

ایران و ارمنستان در منطقه

رفاقت با ارامنه

ارزیابی آقای لئون آهارونیان، رییس اتاق بازرگانی مشترک ایران و ارمنستان، از روابط دو کشور در خاورمیانه

که تا ۱۶ سال دیگر قطب اول منطقه باشد. دستیابی به چنین مهمی اگر چه بسیار خوب و خوشایند است، اما در سایه تجارت سنتی محقق نخواهد شد. برای این منظور باید هم‌اکنون بازارهای هدف دنیا به طور جدی و بر اساس تولیدات ایران شناسایی شوند که علاوه بر خریداران قدیمی همچون اروپا، آمریکا و کانادا، مشتریان جدید هم به

دو کشور ایران و ارمنستان رابطه تجاری مناسبی با یکدیگر دارند که البته این روابط جای ترقی بسیار دارد و به طور حتم در آینده توسعه بیشتری خواهد یافت. در حال حاضر، حجم مبادلات تجاری ایران و ارمنستان معادل ۲۲۰ میلیون دلار در سال می‌باشد که سهم ایران از این رقم برابر با ۱۸۵ میلیون دلار و سهم ارمنستان معادل

۳۵ میلیون دلار می‌باشد. همچنین رقمی نزدیک به ۴۵ هزار کامیون و تریلر در طول سال جهت انجام مبادلات تجاری از ایران به ارمنستان ترانزیت می‌شود که نشان از روابط اقتصادی مناسب ایران با ارمنستان دارد. یکی از مسائلی که در روابط منطقه‌ای وجود دارد و باید به آن توجه بسیاری شود، قدرت بسیار زیادی است که ایران از آن برخوردار است. به واقع در حال حاضر، ایران از قدرت‌های تأثیر گذار اقتصادی و سیاسی منطقه به شمار می‌رود که به خصوص از نظر مواد اولیه، انرژی و نیروی انسانی فعال و آگاه، هیچ کشوری در منطقه به پای آن نمی‌رسد. ثبات اقتصادی، مسأله دیگری است که در روابط منطقه‌ای بسیار مورد توجه قرار می‌گیرد.

افزایش تولید، شناسایی بازارهای جهانی و منطقه‌ای و تأمین نیازهای بازارها، از عوامل اصلی ثبات اقتصادی منطقه به حساب می‌آیند.

پیشنهادات به ایران

ایران در برنامه ریزی‌های اقتصادی خود در نظر دارد